

ЗАГЛЪХНАЛО ЕХО

Снимка: Симеон Стефанов
Оформление: Симеон Стефанов

ПАМЕТНИЦИ

Васил Попович

WRITTEN RECORDS

Vasil Popovich

На ръка ми се намират два-три стари ръкописи, писани на пергамин. Първия наричам „Ончевски“ по името на притежателя. Този ръкопис състои от 33 листа, формат малко по-големичък от формата на списанието ни, и съдържа неделни евангелия от Матей. Без да влязвам в големи подробности и описувания ще кажа само, че ръкописът е откъсък от цяло евангелие, следователно – без начало и конец. Времето изгладило почти всичките заглавни букви, писани с *киновар*, тогаз когато редовете, писани с чернило, са толкоз свежи, като че подчернени недавно старателно. Шрифтът (формата на писмото) прилича на доста стар и е доста красив и изящен.

Отличителното в този ръкопис е, че в него никъде не се срещат юсове *Ж* и *А*, *Љ* и *Ѓ*, така и голям ер *Ъ*. Тези всичките се заменят с ут *У* и ют *Ю*; а буквите, *Ї*, *И* и *Ы* са побъркани. Също е и с буквите *Є* и *Ў*, *Ѣ*, *О* и *Ѡ*, *а* и *я*. Наместо голям ер *Ъ* насякъде турено малък – *ь*. Освен това тук ударенията са бол, макар титлите и да не се срещат толкоз често. Препинателните знакове са размесени: понежде стои †, а понежде запетая (,), която е по-често.

По правописанието се види, че това е чист препис от по-стар паметник, сиреч – препис от XIV и началото на XV столетие. Преписвачът, като българин, па и недотам сведущ в граматическикото изкуство и водящ се по духа и правилата на времето, вмъкнал и своите българизми във фонетиката. От тая страна ръкописът съвършено оправдава мнението на г. Дринова за разбърканото употребление на гласните и полугласните в българската писменост в известните времена (гл. PS 1870: 9–29). И това е по тази причина, че на някои гласни и полугласни изгубил се първобитният характер на изговора им.

Вторият ръкопис наричам *Бистрицки* (по името на манастирят, дето е намерен). Той състои от 155 листа без начало и край и съдържа така също евангелия неделни и

ПАМЕТНИЦИ

празнични – от всичките почти евангелисти. Написан е на пергамин, форматът му е почти същият както и на първия, само шрифтът е по-дребен и по-кръгъл. Види се и тоя ръкопис да е препис от друг. В края има една голяма част и от Апостола.

Ако съдим по правописанието, този ръкопис ще да е по-старичек от първия, защото тук *Ī* не се среща, а *Ы* и *И* се употребяват по-правилно. Смущават ме само титлите и чрезмерните съкращения, както виждате в извода. Препинателни знакове се срещат тук тия: *·* и *∴* на края на стиха или периода. Знаковете *∴* стоят над двугласните *ĭe*, *ĭa* и проч. Точка (*.*) стои над гласни и съгласни понякога. Знакът *˘* стои над гласните *И*, *Е* и проч.; сетне има и знак *Ѣ* – ерик вместо малкий ер *Ь*: на *Ѣ*сако врѣме молещеиѢсе споѢбь...и затѢвори дърби своѢе...И бѣ тоумрътвиѢа иродова.

Срещат се титли *Д, К, Л, Б, В, С, Т, Г, Х* и други обикновени *Ѡ, Ѣ*.

И в този ръкопис юсовете и големий ер не се срещат никак, а само *Ь*. Имате препис на „Отче Наш“. То е и по това още любопитно, че е отчасти още притълкувано или преиначено в едно място, а в друго союзите са побъркани или липсват. Не мога се сети на кое столетие може се отнесе преписът, в който такожде има погрешности, които изведнъж ще ви се хвърлят в очите. На всеки случай тия два ръкописа смятам ги важни повечето за българската фонетика.

Третият ръкопис е Требник, но толкоз зле съдържан, щото $\frac{1}{3}$ част е много покварена. Форматът му е по-голям от другите два и е писан на два столбца с шрифт по-дребен и кръгъл. Но за него друг път.

Ето изводите, които съм направил от двата ръкописа:

I.

МѢ

ѢА

....АГГЕЛОМЪ

НБ

Оупѡби се црѢтвѢе нбѢноіе, члѡоу сѡавшоу добрѡ съме на селѡ своіемѢ спещіимѢ же члѡкмѢ, прѢ и`дѢ враг` ѡ іего` ѡ всѡа плѡвельї посрѢдѢ пшенице, ѡ втѢде` е`гда же прозебе трава, и плодѢ сътвори, тогда ѡвишесе плевелїе. Пришдше же рабы господина`, рѡше іе`му, г`и не добрѡли съме сѡаль іеси населѡ своіемѢ. Сѡт коудоу ѡубо имать плѡвельї. Сѡнже рече имѢ врагѢ члѡкъ се сътвори. рабы же рѡше іемоу. Хощешили оубо да шѢше исплѡвемѢ ѡнѢ. Сѡнже рече, нїи еда вѡстрѡзающе плѡвельї, вѡстрѡгнете коупно съ нимѢ пшеницоу. Сѡставите рѡсти Сѡбоіе коупно до жетвы и въ врѡме жетвы рекоу жетелїемѢ събреѢте прѡвѢе плѡвельї и свежете ѡ въ снопы, ѡко съжещї ѡ а пшеницоу съберѢте въ житницоу мою...

ПОРОУГАНІЕ И БИЕНІЕ НА СЪМЪРТЪ И ПРЪДАДЕТЬ

II.

Сѡтче нашъ иже їеси на нбѣѣхъ. да стїтѣсе име тѣвоіе и придеть цѣртво тѣвоіе .
и да боудеть вола твоіа ѡко на нбѣѣхъ и на земѣли. хлѣбъ нашъ насоущьствѣни даждь
намъ днѣѣ. встави намъ грѣхи наше. ибо сами вставѣляемъ. вѣсакому длъжникоу
нашему. и не в'веди наѣ вьскоушеніе нь изѣбави ѡт неприазньї ¹

Велес, 1872 г.

Васил Попович е български книжовник, роден през 1833 г. в гр. Браила в семейството на преселници от Ямбол. Началното си образование получава в родния си град на български и румънски език. След това учи в Киевската гимназия. Висшето си образование получава в Киевския университет и в Историко-филологическия факултет на Московския университет. Преподава български, френски език и геометрия в Болградската българска гимназия, Браила, Велес, Пловдив. Участва като доброволец в Кримската война и в Руско-турската освободителна война. Избран е първоначално за дописен член, а по-късно и за редовен член на Българското книжовно дружество. След Освобождението е последователно народен представител и член на Учебния съвет към Министерството на народното просвещение. Автор е на стихове, разкази, драматични творби, критически статии, трудове по езикови въпроси. Той е сред първите български литературни и художествени критици. Изявява се и като художник. Почива през 1897 г. в гр. София (вж. LS 2008–2026). Настоящият текст публикува в PS 1873: 42–44, докато е учител във Велес.

Библиография

LS 2008–2026: Elektronno spisanie „Literaturen svyat“. < <https://literaturesviat.com/?p=71356> > [date of entering 15.07.2025 g.] [ЛС 2008–2026: Електронно списание „Литературен свят“. < <https://literaturesviat.com/?p=71356> > [прегледан 15.07.2025 г.]

PS 1870: Drinov, M. Za novobalgarskoto azbuke. – Periodicheskoto spisanie na Balgarskoto knizhovno druzhestvo, god. 1/kn. 2 (1870), 9–29. [ЛС 1870: Дринов, М. За новобългарското азбуке. – Периодическо списание на Българското книжовно дружество, год. 1/кн. 2 (1870), 9–29.]

¹ В другия ръкопис стои: Сѡт напасти. Чини ми се, че тук ще да има няколко русизми и силно влияние на преписвача.

ПАМЕТНИЦИ

Източници

PS 1873: Popovich, V. Pametnici. – Periodichesko spisanie na Balgarskoto knizhovno druzhestvo, god. 1/кн. 7–8 (1873), 42–44. [*ПС 1873*: Попович, В. Паметници. – Периодическо списание на Българското книжовно дружество, год. 1/кн. 7–8 (1873), 42–44.]